

SISTEM ZOISOVEGA ŠTIPENDIRANJA

Analiza in predlogi izboljšav

https://mfdps.si/wp-content/uploads/2021/05/V5-1935_zakljucno-porocilo_Sistemi-dodeljevanja-stipendij.pdf

Razvoj sistema

od 1991 do 2007/08

sistem temelji na prepoznavanju nadarjenih predvsem s testi intelektualne sposobnosti in motivacije

od 2008/09 do 2014

sistem temelji na visokem učnem uspehu in prepoznani nadarjenosti s strani šol, *alternativno* tudi na izkazanih izjemnih dosežkih

po 2014

sistem temeljni na visokem učnem uspehu *in* izkazanih izjemnih dosežkih

Štipendija
za
nadarjene

Štipendija
za
dosežke

Kontekst analize

- CRP Sistem dodeljevanja štipendij za posebne dosežke – mednarodna primerjava in predlogi izboljšav za Slovenijo
- Naročnik: MDDSZE in ARRS (V5-1935)
- Motivacija naročnika
 - upadanje interesa za Zoisovo štipendiranje
 - zavedanje o potrebi po ‚optimizaciji sistema‘
 - vprašanje resorne pristojnosti
- Izvedba
 - raziskovalni skupini MFDPŠ in RE-FORMA
 - vodja projekta dr. Kristijan Breznik
 - zaključno poročilo januar 2021

Metodologija

- Analiza razvoja sistema Zoisovega štipendiranja
- Študije primerov izbranih držav EU
- Analiza podatkov o prejemnikih Zoisovih štipendij iz evidence MDDSZE
- Fokusne skupine prejemnikov, intervjuji z deležniki

Ključne ugotovitve

- **Delitev pristojnosti** za delo z nadarjenimi in njihovo štipendiranje je privedla do nepovezanosti obeh sistemov
- Tudi **sistem dela z nadarjenimi** ima številne pomanjkljivosti (prenova koncepta, nespremljanje identificiranih na ravni šol)
- **Izvedbeni del** (Javni sklad) funkcionira dobro
- **Število štipendistov**: znaten upad med 2012 in 2016, odtlej približno 1000 novih štipendistov letno
- **Zniževanje sredstev** (kvote štipendistov) je privedlo do preseganja meril glede ocen in inflacije tekmovanj, raziskovalni in umetniški dosežki so redki

- **Enaka merila za ohranitev povzročajo velik osip:**
 - štipendija vsaj enkrat mirovala 21% dijakov in 40% študentov, prenehala pa 17% dijakov in 39% študentov (problem dosežkov)
 - le slaba tretjina ohrani štipendijo pri prehodu iz srednjega na terciarno izobraževanje v naslednjem letu
 - posledica je upadanja deleža študentov (razmerje 2:1)
- **Tehtanje med Zoisovimi in državnimi štipendijami**
 - pred ukinitvijo je ‚socialni‘ dodatek dobivalo 10% Zoisovih štipendistov
 - dodatek za učni uspeh prejme do 20% državnih štipendistov
 - prehajanja kažejo tudi občutljivost prejemnikov na relativno višino štipendij (učinek ukinitve dodatkov za prevoz in socialni položaj)

- **Šibka povezava s trgom dela**

- samo okrog 5% Zoisovih štipendistov ima tudi štipendijo za deficitarne poklice, pred letom 2014 pa jih je precej prejemale dodatek za smer izobraževanja (43% študentov, 17% dijakov)
- zelo nizek delež dijakov srednjih strokovnih in poklicnih šol, v splošnem upada družboslovje, naraščata predvsem medicina in zdravstvo
- Zoisovi štipendisti ne smejo biti zaposleni, samozaposleni ali vpisani v evidenco brezposelnih (omejitev zlasti za študente)

- **Šibka povezava z akademsko in nevladno sfero**

- ni sistematičnega povezovanja z raziskovalno in akademsko sfero ali sistematičnih informacij o aktivnostih
- nevladni sektor ima številne pobude za aktivnosti nadarjenih, enako tudi vsaj del šol

Priporočila

Integracija v celovit sistem
spodbujanja nadarjenih

„Optimizacija“ obstoječega
sistema

Kratkoročna priporočila

- **Merila:**
 - ponovno omogočiti pridobitev samo na podlagi dosežkov,
 - dosežke rangirati znotraj področij nadarjenosti (tudi športa),
 - enotna merila za vrednotenje / ponderiranje tekmovanj,
 - omiliti merila za ohranitev štipendije,
 - omogočiti šolam, da predlagajo kandidate ‚mimo meril‘
- Ponovno uvesti **upoštevanje socialnega statusa**
 - naš predlog: možnost kombiniranja državne in Zoisove štipendije
- **Povečati število štipendistov**, ciljno na 5% generacije
- Organizirati **dogodke z delodajalci**, omiliti pogoj glede delovne aktivnosti
- Enoten **informacijski portal** o ponudbi dodatnih aktivnosti

Srednjeročna priporočila

- **Nacionalna baza talentov** – informacijski sistem za celovito spremljanje nadarjenih in njihovih dosežkov
 - identificirani v šolah, uvrstitve na tekmovanjih, obšolske aktivnosti, dosežki na različnih področjih, učni uspeh, možnost ‚samoprijave‘
- Štipendijo **preoblikovati v denarno Zoisovo spodbudo in vavčer** za stroške razvoja nadarjenosti
 - združljivo z drugimi štipendijami in delovno aktivnostjo
- **Merila** vezati predvsem na prepoznano nadarjenost in dosežke (vezano na informacijski sistem)
- **Sistem spodbud** za delo z nadarjenimi
 - šole, nevladni in akademsko-raziskovalni sektor
- Javno-zasebni **Nacionalni sklad za razvoj talentov**
 - povezava z delodajalci in fundacijami